

ו' סי' ג') אצל ר' וולף שפירא, שהביא שחכמי אשכנז קיבלו כי מי שיש לו שם חיה, ינצל מחולאים, ולכן קראו בשמותם צבי או איל או אריה ע"ש.

השם "צפורה" נגזר מלשון "צפור" (ולא מלשון השקפה ונהורא), וכמדומה שכן הוא בספר הישר.

1234567

בשמותיו של הקב"ה¹²

בקריאת השם "שלום", אף שהוא שמו של הקב"ה – אבל הוא גם שם חול¹³.

¹² בענין שמות קודש וע"ש המלאכים, עיין רמב"ן (בראשית ל"ג, כ') שכתב: "כי המנהג שיקראו השמות בשבחי הקל כמו צוריאל, צורישדי... וכן יעשו בשמות מלאכים גבריאל, מיכאל..." ועיין תשב"ץ (חלק א' סי' קע"ז) ובס' "אחיעזר" (חלק ג' סי' ל"ב).

והנה במסכת ספר תורה (פרק ד' הלכה ד') איתא: "כל השמות ההדיוטות שאותיותיהם כאותיות השם מכנין בהם [כגון: צורישדי, פדהאל, עמיאל, עובדיה, ידידיה, עמנואל, וכן תיבות אחרות שדומין לתיבות השם כגון שדי חמד וכה"ג], הרי אלו נמחקין".

ובפי' דוכסוסטוס שם כתב מו"ר שליט"א: ראיתי בס' עיטור סופרים שהקשה מכאן על הרשב"ץ בתשובה שאם כתב השם בלי כוונה אינו קדוש, א"כ לענין מה איצטריך לאשמעינן הכא דשמות הדיוטות כאותיות השם הם נמחקין, הא ממילא הן נמחקין אפילו היו ממש אזכרות, כיון שכתבם בלי כוונה. ונראה דלא קשה, דודאי מי שקרא שם בנו "עובדיה" כיוון שיהא עובד ה', וכן "צורישדי" בוודאי כוונתו שצורי ה', וכן כולם, א"כ כשקורא שמו ומכוין שיהא עובד ה', א"כ מכוין בכתיבת ה' לשם אזכרה, וס"ד דאסור למוחקו, וקמ"ל דכיון דהשתא כוונתו לשם ההדיוט שנקרא כך, אע"ג דכוונת שמו הוא שיהא עובד ה' וכה"ג, מ"מ מותר למוחקו ואין בו קדושת השם.

¹³ ועיין בספר "מעשה איש" (חלק ב' עמוד קל"ה) שהביא מהספר "אמרי בנימין" (על ב"ב בראש הספר), שכאשר מרן החזו"א זצ"ל היה בא בברכה, היה כותב שלו' חסר, ואילו כשהזכיר שם אדם היה כותב שלום מלא. ואמנם מרז הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה רגיל לחתום שמו שלו' חסר.

לענין השם "אדיר", שהוא אחד מכינויי השי"ת – לא שמענו שם כזה, ומישהו המציא שם זה.

האם צריך לקצר בשמות שיש בהם אותיות שם ה', כמו גדליהו ואליהו – כן המנהג בגדליהו ולא באליהו, כי באליהו יש טעם שהתורה קיצרה כדפירש רש"י ויקרא כ"ו, מ"ב "בחמשה מקומות נכתב יעקוב מלא ואליהו חסר, בחמשה מקומות יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו".

אין לקרות לבת בשם בת-אל¹⁴.

בחור שהציעו לו שידוך עם בת בשם בת-אל, יש לו בעיה משום שכל פעם שיקרא לה יזכיר שם ה', ולכן תוסיף לה שם ויקראוה בשם השני. והחילוק בין שם זה לשמות גבראל, עמנואל, וכו', כי שם זה תיבה אחת וכאן שני תיבות.

על שם מלאכים

בקריאת שם ע"ש מלאכים, כמו: רפאל, מיכאל, גבראל, עזריאל ואוריאל – כך מנהג ישראל.

עזריאל

השם "עזריאל" (שהוא שם של מלאך מכת השרפים), עיין ב"שם הגדולים" הישן והחדש שהביא הרבה גדולים שנקראו בשם הזה. (וכך היה נקרא אחד מבעלי התוספות – עיין תוס' ב"ק כ"ד א' ד"ה ולא, חגיגה י"ז א' ד"ה פז"ר, קדושין ו' א' ד"ה לא).

¹⁴ מו"ר שליט"א קיבל מכתב מהישוב "בית-אל", ולא השיב תשובה כיון שלא רצה לכתוב את הכתובת שנכלל בה שם השם. (מהגר"מ שטיינברג שליט"א). ואף שהיתה עיר כזו (בפרשת ויצא) וקראוה לה כן בזמנם, אבל לכתוב יש ליזהר שלא יתגלגל.

כתריאל

השם "כתריאל" לבן, בבכורות נ"ז ב' ר' ישמעאל בן סתריאל, ובילקוט איוב סי' ל"ט בן סתריאל, ובסדר הדורות כתב דבילקוט איוב הגירסא בן כתריאל, ואע"ג דבילקוט שלפנינו אינו כן, אבל בילקוט שלפני סדה"ד היה כן, (וכבר העיר המגיה על הסדה"ד שם), ובסה"ד (ה"א רנ"ח) בשם ^{אח"ח 1234567}שה"ק: ר' כתריאל בקראקא. והוא שם מצוי בזמנינו¹⁵.

^{אוצר החכמה}

על שם הגרים

בס' "זכר דוד" כתב שאין לקרוא שם אחר הגרים, כמו: "אונקלוס", "יתרו" וכדומה, והעירו מהשם "עובדיה" שנזכר בגמרא (ברכות ט"ו, ב' ונדה כ', ב'), אף שהיה גר אדומי – לא שמענו להקפיד.

והנה מה ש"אונקלוס" הגר לא שינה את שמו כמו כל הגרים שמשנים את שמם, כי הוא אינו חיוב אלא מנהג, והוא שהיה מפורסם הרי זה כבוד שנתגייר. ובמכתב אחר לשאלה מדוע יתרו וצפורה לא שינו את שמם, כי הם נתגיירו כבר קודם שבאו ישראל.

ע"ש פרחים וצמחים

השמות שע"ש פרחים וצמחים, כמו: הדס, וורד, שושנה וכיו"ב – אסתר נקראת הדסה, וכן שושנה – בספרים החיצונים יש מדרש שושנה (וכמדומה שהראשונים מביאים את זה).

¹⁵ ועיין "ים של שלמה" (גיטין פ"ד סי' ל"א אות כ'): "כתריאל, אע"פ שעיקר השם אכתריאל, אולי משום קדושת השם לא רצו לקרות בנ"א כן, אלא כתריאל. גם הוא סימן ורמז לתורה שהיא כתד א-ל". ע"ש.

הנקרא בשם "ארז" יחליף שמו ל"אריה", ואיני יודע מי הם המשוגעים שהמציאו לקרות שמות אנשים בשמות של עצים. ומצינו שמות ע"ש פרחים ולא עצים, (והעיקר שאין להמציא שמות חדשים). ועיין דברים (ב', י"ט) כי האדם עץ השדה, פירש"י בתמיה¹⁶.

ע"ש אבנים טובות ומרגליות

יש שנהגו לקרות ע"ש אבנים טובות ומרגליות, כמו: "יהלום", "שמיר", "ברקת", "מרגלית" – לא שמענו שמות אלו, ואין לשנות ממנהג אבותינו, (חוץ מ"מרגלית", שמה שקורין באידיש פערי"ל תרגמוה ל"מרגלית").

ע"ש מי שעשה להם טובה

יש שקורין שם ע"ש מי שעשה להם טובה, ומקורו בחז"ל בכמה דוכתי¹⁷.

לא לתת שם משונה קצת

היה מרן החזו"א מייעץ שלא לתת שם משונה קצת, כדי שלא

¹⁶ ואמנם ראב"ע שם פירש הפסוק בניחותא, דלא כרש"י. ועיין רש"ש פסחים ריש פ"ב שכתב דהאוכל חמץ מקיים בזה שריפת חמץ, שע"י חום הגוף הוא נחשב נשרף, ואף מקיים שריפתו בעצים על פי הפסוק הנ"ל לפירוש האב"ע.

¹⁷ עיין אבות דרבי נתן (סוף פט"ו) שאותו גוי שגידרו הלל הזקן קרא לשם בנו "הלל" ע"ש, ובמסכת כלה (ריש פרק ג'): שמונים אלף בחורים קרואים בשם "אהרן" יצאו אחר מטתו, ובשבת (קל"ד, א') "והיו קורין שמו נתן הבבלי על שמי", ובבבא מציעא (פ"ד, ב') קרא לבנים ע"ש אלעזר שהתיר ס' מיני דם, ובראש השנה (י"ח, א') והיו קורין אותם "משפחת רבי יוחנן" על שמו.

יתבייש כשיגדל¹⁸.

שמות תנאים ואמוראים

מה שאין נוהגים כהיום לקרות על שם תנאים ואמוראים – הרבה מהם נוהגים כגון ר' עקיבא ור' יוסי¹⁹, וגם לספרדים יש שקורין הרבה מהם כידוע. ואמנם לא כל השמות של התנאים ואמוראים נהגו היום, כי אין לזה טעם, רק מה שבחרו הקדמונים באיזה טעם שהיה להם נהגו אחריהם.

הא דמצינו הרבה שמות של אמוראים שנקראו בלשון ארמית, וכן רוב הגאונים נקראו בלשון ארמית – עיין גיטין י"א, ב' שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות גוים (ושמא כשמות ולא שמות ממש, שהרי נגאלו ישראל ממצרים בשביל שלא שינו שמותם). ואף שמבואר בגמ' שם שאם היה חתום שמות אלו, לא ידעינן אם הם ישראל או גויים – כיון שדומים לא ידעו להכריע.

שמות לעז

אלו שיש להם שמות לעז, ראוי לשנות משם לעז לשם בלשונה"ק, כמו "בוריס" (ברוסית) לשנותו ל"ברוך", או "אלברט" שבלשונה"ק הוא "אברהם"²⁰.

¹⁸ מרן ה"קהלות יעקב" זצ"ל היה מספר שהיה יהודי בירושלים שקרא לבניו בכוונה בשמות: טרייטל, טודרס וחלאוונה, בנימוק שיתביישו בשמות אלו ועל ידי כך לא יהיו בעלי גאווה... והביא זאת כדוגמה שלילית עד כמה יכול האדם להשתבש. (מנכדו הגר"מ ברזם שליט"א).

¹⁹ ויש שהעיר שהשם "יוסי" שבש"ס הניקוד הוא בציידי תחת הס' ולא בחיריק. וכתב עלה מו"ר שליט"א: מנא לך הא שר' יוסי הוא בציי"י.

²⁰ וכן בס' "דברי חנינא" (סי' מ"ח) הביא ששמע ממרן הקה"י זצ"ל שאפשר לשנות שם לעז לשם של לשונה"ק, ועי' "אגרות משה" (או"ח ח"ד סימן ס"ו).

אבא

השם "אבא" לבן – יש בגמרא האמורא ר' אבא לרוב, והוא שם עצם.

אביגדור

השם "אביגדור", בפסוק כתיב חסר וא"ו, אבל המנהג שחותמים מלא – עיין עבודה זרה ט', ב' ספרא בצירא תנא תוספאה. ומה שבפסוק (דברי הימים א' ד', ד' וי"ח) כתיב "אבי גדור" בב' תיבות, שם הכוונה שם של העיר גדור.
[אנדר חתומה]

אברם

רוצים ליתן השם "אברהם" ע"ש הסבא, אבל יש סבא אחר בשם זה, (ויש שהציעו ליתן השם "איתן" כתחליף לשם "אברהם"), יכולים ליתן השם "אברם", ומצינו בגיטין (נ', א'): תני "אברם" חוזה²¹, ויהיה זה למזכרת. ומה שאמרו (ברכות י"ג, א') כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה וכו' – זה נאמר רק על אברהם אבינו שאין לקרותו "אברם", אבל לקרות לתינוק בשם "אברם" יכולים. (ועיין "טיב גיטין" אהע"ז סי' קכ"ט שמות אנשים אות ד' בשם מהר"י ברונא ובסדר הדורות ערך "אברם").

אוהד

אפשר לקרוא לבן בשם "אוהד", ויש כזה שם בתורה בראשית מ"ו, י' ובני שמעון ימואל וימין ואוהד.

²¹ בסדר הדורות (ערך אברם) כתב: לולי דמסתפינא אמינא שצ"ל אבימי חוזה. והמהר"ץ חיות (גיטין נ' א') כתב בכוונתו עפ"י מה שאמרו כל הקורא לאברהם אברם, ע"ש. ועי' בזה בשדי חמד (אות כ' כלל פ"ג). ובמהר"ץ חיות שם העיר שלא מצינו בתנאים ואמוראים שנקראו ע"ש אבותינו כהמדרש בב"ר, ע"ש. (מהגר"מ שטיינברג).

אילה

השם "אילה" לבת, הוא תרגום מהינד"ה באידיש, וכאן בארץ ישראל תרגמו זה.

"אלתר", "אלטער"

השם "אלתר" או "אלטער"^{לשון חסידות}, כמה גדולים נקראו כך, והוא שם כדי שיזכו לזקנה. (ועי' בס' "טעמי המנהגים" סי' תתקכ"ט).

אפרת

השם "אפרת" לבת – מצינו צדקת בשם זה אפרת זו מרים (סוטה י"א, ב'). ובדברי הימים (א' ב', י"ט) ויקח לו כלב את אפרת.

בלה

השם "בִּלְהָ" לבת, הוא שם ידוע באידיש, ויתכן שמקורו הוא מבלהה.

ברכה

השם "ברכה" לבת, הוא כמו ברוך.

בת – ציון

לענין השם "בת-ציון", יש שהביא ממרן הקה"י זצ"ל שיש בספרים שהוא שם המסוגל לאריכות ימים – לא שמעתי, רק באחד שהיה בחו"ל והודיעו לו שנולדה לו בת בארץ ישראל, יעץ לו החזו"א שיקרא שמה בת-ציון. (המעשה היה עם הג"ר בייניש פינקל זצ"ל ר"י מיר).

השמות "גבע", "הראל" (אחד משמות ביהמ"ק) ו"ניר" (שמצויים אצל הספרדים) – **יש לבדוק אם נמצאים בתנ"ך.**

אזהרה 1234567

גד

השם "גד", אף ש"גד" הוא שם של עבודה זרה (עיינן סנהדרין צ"ב, אוצר החכמה) – **יש חילוק בין גֶד לגֵד, והשם של הע"ז הוא "גֵד" ולא "גֶד".**

דוב

יש מי שאמר שהשם "דב" שהוא חיה, נכתב בלי וא"ו, ואילו השם "דוב" באדם נכתב עם וא"ו – **לא שמענו, והרבה מחברים כותבים שמותיהם בלי וא"ו.** (ועיינן גם בשמואל א' י"ז, ל"ד "ובא הארי ואת הדוב")²².

דניאל

השם דניאל, אף שבנביא כתיב דניאל (הציירי תחת הי' ולא תחת הא') – **המנהג לקרוא דניאל, כי כנראה יותר קל לומר.** (ועיינן תשובות ופסקי מהרי"ט החדשים טראני, שמות גיטין אות דניאל, ובספר "שמות" אות דניאל).

הדס

השם "הדס" לבת, מובא בבית שמואל בשמות נשים.

²² וש"ר ב"שואל ומשיב" (קמא ח"ג סימן י"ז) שכתב דבוודאי צריך לכתוב בגט את השם "דוב" מלא וי"ו, שהרי בדניאל (ז', ה') כתיב: דמיה לדב, ופירש רש"י "לדב כתיב כמו דיבא תרגום של זאב", וא"כ נוכל לטעות בשם זאב, ולכן צריך לכתוב "דוב" מלא. (ועיינן גם חולין נ', ב': סניא דיבין, פירש"י שהזאבים שונאים אותו). וכתב מו"ר שליט"א על זה: כמדומה שלא נהגו כן.

זרח

השם "זרח" לבן, הוא שם של צדיק גמור, פרץ וזרח בני ^{אוצר החכמה} יהודה.

1234567 ח"ח

חיה

השם "חיה" לבת, יפה כתב שמקורו ממה שקודם החטא היתה חוה נקראת בשם "חיה" ע"ש אָם כל חי, כמש"כ ה"כלי יקר" (בראשית ג', כ').

חיים

השם "חיים", נמצא כמדומה באיזה ממדרשי תימן הקטנים, ומצויין אצלי.

חנן

לענין קריאת השם "חֲנָן", שם זה נמצא בגמרא, עיין מועד קטן כ"ה ב', ובוודאי שאפשר לקרות. ובדברי הימים (א' ד', כ') "ובני שימון וגו' בן חנן", וכן שם (א' ח', כ"ג) "ועבדון וזכרי וחנן", ושם (א' י"ב, מ"ג) "חנן בן מעכה".

טוב

השם "טוב" לבן, ברות (ג', י"ג) "אם יגאלך טוב יגאל", וברות רבה פ"ו איתא ששם הגואל היה טוב, (וכן באבן עזרא שם. ועיין ויקרא רבה פ"א א' שאחד משמותיו של משה היה טובִיָּה ע"ש כי טוב הוא).

טובה

השם "טובה" לבת, באידי"ש הוא גיטל.

טוביה

השם "טוביה" לבן, אף שבספר נחמיה מוזכר כ"עבד העמוני" – כמה תנאים ואמוראים שנקראו רב טוביה (ומנויין בסדר הדורות), וכמה גדולי ישראל שנקראו ר' טוביה (ג"כ מנויין שם). (ויתכן לחלק גם בין טוביה לטוביה או טוביה).

"יהודה לייב"

מובא מהגאון ר' רפאל שפירא זצ"ל כי השמות "אריה לייב" ו"יהודה לייב" הם ב' שמות שונים, כי "לייב" המחובר לשם אריה הכוונה לתרגום של אריה, אמנם "לייב" המחובר לשם יהודה פירושו של "לייב" הוא מלשון הודאה ע"ש הכתוב יהודה אתה יודוך אחיך – של יהודה הוא גם כן מלשון אריה ע"ש גור אריה יהודה. ומה שנתפשט בזמנינו לקרות ג"כ "חיים לייב" או "שלמה לייב", משום שנתפשט השם קראוהו גם לברו, (ואולי משום הסגולה לקרות בשם חיים).

יהודה

יש שהביאו מהאר"י ז"ל שהשם "יהודה" מסוגל שהנקרא כן יהיה "חסיד", (עיין בבא קמא ק"ג, ב' מעשה בחסיד אחד וכו'). ויש להעיר שהרי היה ג"כ חכם בשם רב עמרם חסידא (קדושין פ"א, א'), ובשבת (י"ט, א') "אמרי לה על רבי יוסי החסיד", ובחגיגה (י"ג, ב') "רבי שמעון החסיד", ומה המיוחד בשם "יהודה"? – כל אחד מישראל ראוי להיות חסיד, והאר"י ז"ל אמר שבזה יותר מסוגל.

יוספה

השם "יוספה" לבת, הוא ע"ש יוסף והחליפיה לנקבה, והמנהג יוספה.

יעל

לְעֵל וְלְעֵלִי

נתינת שם "יעל" לבת, יכול ליתן, כי זה מהתנ"ך והיתה צדקת.

אחיות 1234567

יפה

קריאת שם "יִפָּה" לבת – הוא תרגום מאידיש שנקראת שיינא, וכאן בארץ ישראל תרגמו זה.

ירוחם

השם "ירוחם", אף שבריש ספר שמואל וכן בדברי הימים כתיב יְרוּחָם (בחול"ם ולא בשורו"ק) – כתיב (הושע י"ד, ד') אשר בך יְרוּחָם. ואף שפסוק זה אינו שם אדם – קוראים לסימן טוב.

יששכר

קרא לבנו בברית "ישכר" (עם שין אחת) – הרי יששכר קורין ישכר²³, והטעם כדאיתא במדרש (מובא בדעת זקנים מבעלי התוספות פרשת ויצא) שכתב: "יששכר – יש בו שני שינין, אחת בשביל משמעות דנתן אלוקים את שכרי, ואחת כנגד שכר שכרתיך שהוא לשון גנאי, ולכן אינה נקראת. דבר אחר משום הכי אין נקראת, לפי שניתנה ליוב בנו כדכתיב ובני יששכר וגו', אמר יששכר אין יוב שם הגון, אוסיף לו אות אחת משמי

²³ ועי' "נודע ביהודה" (תנינא אהע"ז סי' ק"ז) שכתב בין השאר, כי במדינת פולין כל מי ששמו יששכר היה חותם שמו בש' אחת, וכן עולה לתורה בש' אחת... וגם בתנ"ך אף שנכתב בשני שיני"ן מ"מ נקרא בחד ש', "אך מיום בואי למדינות הללו, אני שומע בקהלתנו עולים לתורה בשם יששכר בב' שיני"ן, ע"ש בכל דבריו.